

Notes sobre antecedents i transformació del batxillerat

Francesc VIDAL I PLA
Expert en l'Administració educativa

1. LES TRES ETAPES ANTERIORS AL BATXILLERAT ACTUAL

a) De 1953 a 1970: batxillerat segons la Llei d'ordenació de l'ensenyament mitjà de 1953, dividit en dos graus (elemental i superior, de quatre i dos cursos, amb el grau superior subdividit en *lletres i ciències*). S'hi accedia, normalment als deu anys, amb un examen d'ingrés, i era seguit d'un curs addicional (preuniversitari) que acabava en un examen (*prova de maduresa*) per entrar a la universitat.

b) De 1970 a 1990: batxillerat segons la Llei general d'educació (LGE) de 1970, constituït per un únic grau, de tres cursos, denominat *batxillerat unificat i polivalent* (BUP), amb una subdivisió en matèries optatives al tercer curs. S'hi accedia amb el títol de graduat escolar, que s'obtenia en superar l'educació general bàsica (EGB), normalment als catorze anys; era l'únic estudi immediatament posterior a l'EGB que requeria el títol de graduat escolar per accedir-hi, i era seguit d'un curs addicional (curs d'orientació universitària) per accedir a la universitat, també amb unes proves universals: les proves d'accés a la universitat (PAU). El BUP permetia també accedir a la formació professional (FP) de segon grau.

c) De 1990 ençà: batxillerat segons la Llei general d'ordenació del sistema educatiu (LOGSE) de 1990 i la Llei orgànica d'educació (LOE) de 2006, constituït per un únic grau de dos cursos i dividit en tres o quatre modalitats segons les matèries a cursar. S'hi accedeix amb el títol de graduat en educació secundària obligatòria (ESO), normalment als setze anys. L'altre estudi postobligatori paral·lel al batxillerat (la FP de grau mitjà) també requereix el títol de graduat en educació secundària obligatòria per accedir-hi. Acabat el batxillerat s'accedeix a la universitat sense cap altre curs addicional, amb una prova universal d'ingrés que té diverses modulacions. El batxillerat permet també accedir a la FP de grau superior.

2. TRETOS A DESTACAR

2.1. Extensió

a) Abans de 1970, l'escolarització en el batxillerat és minoritària, però creixent, especialment entre 1965 i 1970: 222.000 l'any 1950, 474.000 l'any 1960 i 1.515.000 l'any 1970. Mentre la població en edat de cursar-lo es multiplica només per 1,18 de 1950 a 1970, l'alumnat que el cursa es multiplica per 6,83, que és (l'any 1970) el 38 % de la població de l'edat corresponent.

b) A partir de 1970, l'escolarització en el BUP no és obligatòria, però sí que ho és en l'edat de catorze a setze anys, sigui en el BUP (amb títol d'EGB) o en la FP (amb títol d'EGB o sense). En el període 1970-1990 les taxes d'èxit escolar a l'EGB oscil·len entre el 60 % i el 70 % de la població. Per tant, l'alumnat de BUP difícilment pot superar taxes del 60 % d'escolarització de les edats corresponents. S'ha de tenir també en compte que mai no es va garantir, en el període 1970-1990, l'escolarització efectiva de tot l'alumnat de catorze a setze anys.

c) A partir de 1990, l'accés als estudis postobligatoris (batxillerat o FP de grau mitjà) requereix sempre el títol de graduat en educació secundària obligatòria. Les taxes d'èxit escolar a l'ensenyament obligatori es mouen entorn del 70 % dels alumnes de l'edat ordinària i fins al 77-78 % si s'hi inclouen els alumnes que han repetit algun curs. L'escolarització en el batxillerat no es pot esperar, per tant, que sigui superior al 60 % de l'alumnat de l'edat. Les dades (no corregides amb els alumnes que, dins del batxillerat, repeteixen o hi han ingressat algun any més grans que el normal) mostren una taxa d'escolarització en el batxillerat, que es manté estacionària, del 65 %.

Per tant: l'extensió significativa del batxillerat entre la població es produeix en el context de la LGE de 1970, amb el BUP, coincidint amb el final de les etapes de major desenvolupament econòmic del país i amb la seva transició política.

2.2. Tensió entre el caràcter propedèutic i el caràcter finalista

Tant la LGE (art. 21.1) com la LOGSE i la LOE (art. 25.1 i 32.1 respectivament), així com la Llei d'educació de Catalunya (LEC) (art. 61.1) emfasitzen que el batxillerat té dues finalitats: la propedèutica preuniversitària i la finalista, entesa aquesta com a darrer estudi reglat de l'alumne o com a preparació per a estudis estrictament professionalitzadors especialitzats.

Tanmateix, la formació de l'alumnat en el batxillerat és a mans d'un professorat a qui mesuraran bàsicament el seu èxit docent per la taxa d'incorporació d'alumnat a la universitat, i no tant per l'èxit de la seva incorporació als estudis de

cicles formatius de FP o artístics. A més, aquest professorat té, molt majoritàriament —tot i que això s'ha corregit una mica en els darrers anys—, una escala de valors i de models professionals docents molt esbiaixada cap als valors estrictament acadèmics. I que, a més, en bona part de la societat coincideix amb el que a primer cop d'ull valoren les famílies.

En conclusió: *diguin el que diguin les lleis i les proclames voluntaristes, el predomini del caràcter propedèutic preuniversitari del batxillerat està garantit per les condicions d'entorn humà i professional en què es desenvolupa.*

2.3. Perspectives amb vista a un augment de la taxa d'escolarització postobligatòria

Aquest augment és volgut des d'instàncies europees, estatals i catalanes, i hauria de portar la taxa d'escolarització postobligatòria (entre batxillerat i FP de grau mitjà) a un mínim del 85 % de la població de l'edat corresponent (de setze a divuit anys).

Una dada actual: el 65 % de la població de l'edat escolaritzada a batxillerat es reparteix, a Catalunya, un 70 % a primer curs i un 47 % a segon curs. Això és un clar indicador que el primer curs orienta, selecciona i elimina alumnat, i completa una tasca no prou ben assolida pels darrers cursos de l'ESO. I ho fa amb criteris associats al caràcter predominantment propedèutic del batxillerat.

Es distribueixi com es distribueixi l'increment en l'escolarització obligatòria entre el batxillerat i la FP de grau mitjà, *sembla clar que s'ha de treballar des de totes les instàncies per encaixar millor l'alumnat en el batxillerat del que es fa ara, la qual cosa vol dir anar a contracorrent de l'evolució espontània i potenciar una mica més el caràcter finalista del batxillerat. O bé renunciar explícitament o tàcitament que l'extensió de l'escolarització postobligatòria passi majoritàriament pel batxillerat.*